

INTERNATIONAL

JOURNAL of HUMAN STUDIES

ULUSLARARASI İNSAN ÇALIŞMALARI DERGİSİ

ISSN: 2636-8641

Cilt/VOLUME 5 Sayı/ISSUE 9 Yıl/YEAR: 2022

Alındı/RECEIVED: 07-01-2022 – Kabul/ACCEPTED: 25-06-2022

Moda Olgusu ile Harlem Rönesansı Dönemindeki Afro-Amerikan Kadınların Giyim Kültürleri Üzerine İnceleme

*A Study on the Clothing Culture of African-American Women in the Harlem Renaissance Period with the
Fashion Case*

Feyzanur KURAN¹

Abstract

Fashion, which is a visual representative of culture and tradition, has served as a tool in the speech of societies and especially minorities. Clothing habit of the period is one of a tool used by women, who are a minority society and especially African American women, to communicate with the rest of the society. In the study, these habits were discussed within the scope of clothing fashion. It is known that during the Harlem Renaissance, literature became a social tool for African American people; they communicated with music and painting thus a cultural transition is made. With this research, the clothing culture of the period was questioned

Öz

Kültür ve geleneğin görsel bir temsilcisi olan moda, toplumların ve özellikle azınlıkların konuşmasında bir araç görevi görmüştür. Azınlık bir toplum olan kadınların ve özellikle Afrikan Amerikan kadınların, toplumun geri kalanı ile iletişim kurmak ve anlaşmak için başvurdukları yöntemlerden birisi dönemin giyim alışkanlıklarıdır. Araştırmada, bu alışkanlıklar giyim modası kapsamında ele alınmıştır. Harlem Rönesansı Döneminde, Afrikan Amerikan halkın sosyal bir araç haline gelen edebiyat; müzik ve resim ile iletişim kurduğu ve kültürel bir aktarım yaptığı bilinmektedir. Bu araştırma ile, dönemin giyim kültürü üzerinde durularak, giyim

¹ Feyzanur Kuran, feyzanurkuran@hotmail.com Orcid: 0000-0002-0244-3142

by emphasizing the way of expression of clothing habits.

While making this interpretation, visual archive scanning was done after the literature review. The research examined the clothing styles of African American women photographed during the Harlem Renaissance in different environments. Local items and cultural heritage in the daily life clothing practices of African American women are emphasized. Subtext and messages in the clothing habits of African American women were searched within the results of the literature research. While searching for these texts, examples of traditional African American clothing culture were given and then the photographs of the Harlem Renaissance Period were emphasized with the visual documentation chosen as the data collection method, thus the women's clothing of the period was reviewed. The starting point of this research is the limited Turkish resources about the Harlem Renaissance and the lack of a comparative analysis of African American culture with fashion. As a result of this research, it is aimed to shed light on other researchers in the comparative analysis.

Keywords: Harlem Renaissance, African American Women Clothing ,Clothing Culture, Fashion, Textile and Fashion Design

alışkanlıklarının oluşturduğu ifade biçimleri yorumlanarak sorgulanmıştır. Bu yorumlama yapılırken, literatür taramasının ardından görsel arşiv taraması yapılmıştır.

Araştırma kapsamınca, Harlem Rönesansı Döneminde fotoğraflanan Afrikan Amerikan kadınlarının, farklı ortamlarda tercih ettikleri giyim biçimleri incelenmiştir. Afrikan Amerikan kadınları günlük yaşam giyim pratiklerindeki yerel öğeler ve kültürel miras üzerinde durulmuştur. Afrikan Amerikan kadınların giyim alışkanlıklarında bulunan alt metin ve mesajlar, literatür araştırmasının sonuçlarıyla birlikte ele alınmıştır. Bu metinler aranırken, geleneksel Afrikan Amerikan giyim kültürüne örnekler verilmiş ve sonrasında veri toplama yöntemi olarak seçilen görsel dokümantasyonla Harlem Rönesansı Dönemi fotoğrafları üzerinde durulmuş, böylece dönemin kadın giyimi verilerle incelenmiştir. Harlem Rönesansı ile ilgili kısıtlı Türkçe kaynak olması ve Afrikan Amerikan kültürün moda ile karşılaştırmalı olarak incelenmemesi bu araştırmanın çıkış noktası olmuştur. Yapılan karşılaştırmalı incelemenin diğer araştırmacılara ışık tutması hedeflenmiştir.

Anahtar kelimeler: Harlem Rönesansı, Afrikan Amerikan Kadın Giyimi, Giyim Kültürü, Moda, Tekstil ve Moda Tasarımı

Giriş

Dünyada, insanın göz ile algılanan fiziki bütünlüğünde renk görevi üstlenen ten neden gösterilerek, Afrikan Amerikan bireylerin ast olarak görülmesi; olumlu olmayan, taraflı düşüncelere maruz kalmaları uygulanan ayrıştırıcı baskının başında gelmektedir. Bilinçli tüketicinin dikkatini çekmek için karşıt öğeleri bir araya getiren medya, Afrika kökenli insanları, insan formundan uzaklaştırıp, hayvan figürüne yakın biçimde konumlandırarak ırksal hiyerarşi yaratmakta ve bu diyagramda beyaz insanı meşrulaştırmaktadır (Akpınar, 2020, ss:73-86). Bu araştırmayla oluşturulan bu hiyerarşiyi

bozmak, siyahi kültürü araştırmak, bu kültüre ışık tutmak ve bu hususta araştırmacıların faydalanacağı Türkçe kaynak yaratmak hedeflenmektedir.

Giyimin kültürler ve insanlar arası bir dil olduğu düşünülmektedir. Sembolik iletişim görevi üstelenen giyim, giyinen kişilerin karakterine yönelik bilgiler veren önemli bir iletişim aracıdır. “Moda, sanıldığı gibi, insanın sadece bedeniyle değil, davranışlarıyla, düşünceleriyle, bilgileriyle, yapıtlarıyla, kısaca kendini ortaya koyma biçimiyle ilgilidir” (Sayın, 1994, ss:99-109).

Giyisilerin vermek istediği mesaj esasen, bireylerin kimliklerini nasıl algıladıkları ve kimlikleri hakkında oluşturmak istedikleri algı ile ilgilidir. Alman Sosyolog Simmel, modanın, kendini, kimliğini ve kişiliğini fark ettirmek isteyen bireyler ve özellikle kadınlar için biçilmiş kaftan olduğunu söylemektedir. Giyim söylemleri toplumsal gerilimleri değişik yönleri ile ifade etmektedir. Giyim, halkın direniş biçimi ve protesto şekli olarak görülebilir.

Giyim kültürünün ifade biçimi olduğuna bir örnek olarak Simpson’s verilebilir: Dizinin üreticileri tarafından, Simpsons’ın televizyon dizisinden sonra, ticari değer taşıyan tişörtleri de halka sunmuşlardır. Bu tişörtlere tepki olarak, aktivist tasarımcılar tarafından, üzerinde dizinin karakterlerinin Afrikan Amerikan kökene göre stilize edilmiş; rastalı saçları ve kırmızı, yeşil, altın sarısı renkli saç bantları olan alternatif Simpsons karakterleri oluşturulmuştur. “Giyimi, ifade etme araçlarından biri olarak kullanılan tişörtlerin, Afro Amerikalıları etnik grup olarak olumsuzlamak ve gösterideki siyah karakterlerin azlığına eleştirme eğiliminde oldukları görülmektedir.” Giyim, insanların tercih ettikleri yaşama biçimi olduğundan ötürü, giysi seçimleri toplumsal ve kültürel olayları yorumlama şekillerini göstermektedir (Crane, 2003, s:275). Simpsons tişört örneğinden görüldüğü gibi, giyim kültürü ve pratik edilen giyim biçimleri, çoğunluk tarafından baskılanan azınlık gruplara, sözel yolun dışında yeni bir ifade olanağı sunmaktadır. Koçak (2010, ss:112-125), giyim tercihlerinin, insana bir konum attığından ve giyinme biçimlerinin bu konumda oluşturduğu koddan bahsetmektedir. Bu giyim kodu ile, kişi ile muhatap olduğu diğer kişiler arasında sözsüz bir iletişim gerçekleşmektedir.

“Moda kavramı yalnızca giysileri ifade etmez, aksesuarlar, saç biçimi, hayat tarzını, yeme-içme alışkanlıklarını, tatil seçimlerini, eğlence biçimlerini de kapsamaktadır” (Tahmaz, 2019, s:18). Tişörtlerde resmedilen rastalı saçlar ve saç bantları geleneksel değerleri temsil ederken, tişörtte grafik olarak basılmış hayali figürün, ait olduğu toplumu giyimi ile temsil ettiği görülmektedir.

“Moda, bir toplumsal düzenleme mekanizması, toplumsal denge aracı olarak görülebilir, fakat bunun yanında toplumsal değişimin de temel motorlarından biri olduğunu unutmamak gerekir” (Sayın, 1994, s:100). Bu nedenle modanın toplumsal olaylara yön verdiği çıkarımı yapılabilmektedir. “İnsan neden giyinir? Bu sorunun yanıtını elbisenin dört işlevinde bulabiliriz: Sağlık, estetik, örtünme ve ayırt edilme” (Sayın, 1994, ss:99-109). İfade biçim olan moda aracılığı ile bireyler protesto yapabilirken aynı zamanda korunmak için de giyinmektedirler.

Tahmaz (2019, s:19), modanın gösterişli olma arzusunu, Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi’ndeki “ait olma, kendini gerçekleştirme, başkalarından saygı görme” fonksiyonu ile eşdeğer tutmaktadır. Kendini giyim tercihi ile ifade etmek isteyen bireyin, bir bütüne ait olmak istediği; kendini kanıtlamak ve gerçekleştirmek istediği ve saygı görmek isteği taşıdığı yorumu yapılabilmektedir.

Harlem’de yaşayan Afrikan Amerikan vatandaşlar nasıl davranmaları gerektiğiyle alakalı baskı altında kalmışlardır. Bu baskıya neden olan ve toplumu Harlem Rönesansı’na götüren aydınlar, kendi kültürlerini en iyi şekilde yansıtmayı hedeflemişlerdir (Yıldız, 2019, s:116). Dolayısıyla, Afro-Amerikanların davranışları gibi giyim tercihleri de kültürlerini yansıtmaktadır. Giyim hakkında yapılan değerlendirmelerden dolayı kısaca giyimin bütün aksesuarlar ile birlikte kimlik inşa ettiğini ve bu inşaatın bilinçli olarak yapılabileceği sonucu çıkarılmaktadır. Bu nedenle Afrikan Amerikan kadınların giyim kültürlerinde bir alt metin bulunmaktadır. Afroamerikan bir kadının, moda çekiminde siyahi bir modele yer verilmesi hakkında yaptığı yorumda kendinden bir parça görmenin; fotoğraflanan modelin kendisine benzemesinin ona samimiyet hissettirdiğini ifade etmiştir (Crane, 2003, s:352). Afrikan Amerikan bir kadın için sadece giyinmenin değil giydirilmenin de bu iletişim dili için önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Modada sürekli olarak herkesin birbirine benzediği görüşüne karşı çıkan siyahi bir öğrencinin, kimsenin birbirine benzemediğini düşünmesi ile Jacqueline Bobo’nun siyahi kadınların popüler kültüre gösterdikleri tepkinin özellikle karmaşık olduğunu düşünmesi birbiri ile örtüşmektedir. Siyah kadınların kişiliklerini beyaz kişilik imgeleriyle ya da beyazların yarattığı orijinal olmayan siyah imgelerle özdeşleştirmeleri güç ve sunidir (Crane, 2003). Bu azınlık gruba dahil olmayan kimseler tarafından oluşturulan temsili giyim kültürünün, Afrikan Amerikan giyim kültürünü yansıtmadığı düşünülmektedir. Bu düşünce de Afrikan Amerikan kadınların giyim kültürlerinde bir alt metin oluşturdukları fikrini güçlendirmektedir. Böylece giydikleri her parça ile toplumun her bireyiyle sözsüz fakat sürekli iletişim içerisinde olduğunu göstermektedir.

Siyah Amerikan ailelerin çocukları, beyaz ailelerin çocuklarına göre çok daha moda uyumlu giyinmektedir. Modaya uygun giyinme ile ilgili farkındalıkları, beyaz çocuklara göre daha fazla gelişmiştir (Crane, 2003, s:295) Bu gelişmişliğin başlıca nedenlerinden birinin güçlü iletişim becerileri olduğu düşünülmektedir. Çoğunluk tarafından baskıya uğrayan Afrikan Amerikan ailelerin çocukları, günlük yaşamdaki giyim pratiklerini ifade aracı olarak kullandıklarından ötürü, modayı kullanma becerileri yaşlılarına göre daha güçlü bir şekilde gelişmiştir.

Fotoğraf sanatçısı James Van Der Zee’nin çekmiş olduğu fotoğraflar, modern siyahi insana dair doküman oluşturmaktadır. Kamerasını Harlem’e doğru tutarak kulüpleri, yemek organizasyonlarını, dans okullarını ve atletik takımları fotoğraflamıştır. Bir örnek rakun kürkünden mont giyen bir çift; erkek figürün Cadillac araba içinde oturuyorken kadın figürün arabanın dışında olması fotoğraflarının ortak noktasıdır. James Van Der Zee’nin, fotoğraf çekiminde kendi imajları için gereken malzemeleri tedarik etmemiş kişiler için özel olarak sakladığı şık kıyafetlerinin olduğu bilinmektedir (Wall, 2016, s:45). “Aktif kentsel mekânın arka planına karşı, kadınlar giyim ve davranışlarıyla ifade edilen yeni kadınsı ideallerle mücadele etmişlerdir. 1920’lerde kadınların giyimleri birçok yönden moderniteyi temsil etmiştir” (Way, 2020, s:543). Buradan da anlaşılmaktadır ki, giyim kültürü bilinçle seçilmektedir ve Afrikan Amerikan bireyler için önem arz etmektedir. Kalıcı hale gelecek ve içinde bulunduğu anı yansıtarak belge niteliği taşıyacak olan fotoğraf karesinde, giyim seçimine dikkat edilmesinden, seçilen kıyafetlerin bir mesaj taşıdığı ve genel olarak kadın giyiminin modern unsurlar barındırdığı sonucuna varılmaktadır.

Modanın tanımı, karakteristik etmenler üzerindeki ayrıştırıcı tutumu, giyimin bir ifade biçimi olması ve bu ifadenin Afrikan Amerikan kadınları için önemli olmasının üzerinde durulduktan sonra

Harlem Rönesansı ile ilgili bilgi vermek gerekmektedir. Harlem Rönesansı, ırkçı düşüncenin ve tutumun yaygın olduğu bir toplumda hak ve özgürlüklerinden mahrum olan Afro-Amerikalı aydınların ve sanatçıların kültürel kimliklerini keşfettiği bir dönemdir (Aydın, 2020, ss:109-120). Way (2020, s:536), Afrikan Amerikan kültürünün en yoğun Harlem Rönesansı döneminde yansıtıldığını yazmıştır. “Harlem Rönesansı 1920’li yıllarda Afrikalıları bir araya getiren, Afrikalılar arasında birlik, farkındalık ve ırksal bir uyanış yaratan sanat ve edebiyat akımıdır” (Şahin, 2019, s:68). Harlem Rönesansı, Afro-Amerikan sanatçıların kültürel aktiviteler ve yenilikler gösterdikleri bir dönem olarak bilinmektedir. Güney’in ırkçı baskısından kaçarak kurtulan Afrikan Amerikan halk Manhattan’da bir araya gelerek yeni fikirler üretmiş, kendi sanatlarını oluşturmuşlardır. Bu dönemde özellikle kültür ve sanat alanları gelişme göstermiştir (Aydın, 2020, ss:109-120. “Siyahi sanatçılar, yazarlar, müzisyenler, aktörler ve siyasi liderler Harlem’e akın etmişlerdir. Harlem Rönesansı olarak bilinen yaratıcı enerjiyi serbest bırakmışlardır. ‘Yeniden doğuş’ ya da ‘uyanış’ anlamına gelen rönesans bu dönem için uygun bir tanım olmuştur” (Hudson, 2002, s:6). “Aynı zamanda siyahların kendilerini yeniden tanımladıkları ve moderniteye girişlerini ilan ettikleri bir dönemdi. Kentleşme, teknoloji ve geleneksel sosyal düzenlemelerin ve değerlerin bozulması gibi fırsatlara ve zorluklara yanıt verdiler” (Wall, 2016, s:22). Hutchinson (2007, s:28), Harlem Rönesansı’nın yeni bir doğuş olarak değil de Afro Amerikan sanatının Amerika’da başlamasıyla ortaya çıkan bir aşama olarak tanımlamaktadır. Her iki görüş de kendinden önceki dönemi ardında bırakan yeniliklerin yapıldığını ifade etmektedir.

Harlem Rönesansı Döneminde, içerisinde yazarların, düşünürlerin ve aktivistlerin de olduğu sanatçılar birçok farklı sanat dalında birleşerek toplumda ifade edilmenin farklı biçimlerini vurgulamışlardır (Şahin, 2019, s:11) Bu dönemde yapılan müziğin, resmin ve şiirin toplumsal değerlerin bütünlüğünü ortaya koyduğu görülmektedir. zellikle Ayrıca, azınlığa ait bir toplumun geleneklerini yansıttığından ötürü, tercih edilen giyim kültürü de yaratılan sanat kadar dönemin ruhunu oluşturmakta ve yansıtmaktadır.

Afrikan Amerikan kadınların giyim kültürlerini görsel bir dil olarak kullanarak kendilerini ve kültürlerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu ifade biçimini genelleyen bir evrenin de varlığı bilinmektedir (Marr, 1978, s:81). Siyahiler, dili kendi kültürlerini aktarmada öncelikli bir araç olarak kullanmışlardır (Özcan, 2019, s:31). Harlem Rönesansı Dönemi, tıpkı Afrikan Amerikan kadınların kıyafetleri aracılığıyla kurulan sözsüz iletişim ile paralel sonuçlar ortaya çıkaran bir dönemdir. Bu paralellik, sözsüz iletişimi sanat ile sağlamıştır (Marr, 1978, s:81), Batı Afrika’nın yerel olarak ürettiği tekstillerin yerli ve kültürel geleneklerini devam ettiren role sahip olduklarını ve bu kültürü koruduklarını ifade etmiştir. Bu nedenle, Afrikan Amerikan halkın, tekstil ürünlerinin, bilhassa giyim biçimlerinin geleneklerinin koruyucu bir parçası olduğu ve kıyafetin giyim işlevleri doğrultusunda bir mesaj taşıdıkları söylenebilmektedir.

Yeni Siyahi Hareket (New Negro Movement) olarak da bilinen Harlem Rönesansı, Afro-Amerikan sanatçılar arasında büyük kültürel aktivite ve yenilik dönemidir (Aydın, 2020, ss:109-120). Afro-Amerikan sanatçılar Harlem ve Greenwich Village da dahil olmak üzere Manhattan’da bir dizi mahallede toplanarak birlikte çalışmaya ve yeni fikirler geliştirmeye başlamışlardır. Harlem Rönesansı, sanat üretmekle ve bu sanatı insanlarla paylaşmakla ilgili bir hareket olmakla beraber Afro-Amerikalıların fikirlerini dünyaya yaymanın alternatif bir yolu olmuştur (Aydın, 2020, ss:109-120). Bu hususta bahsi geçen sanatı icra eden tüm sanatçıların giyim alışkanlıkları, giyim biçimleri bir tercih

olarak değerlendirilmelidir. Kültürünü sanatına aktaran sanatçının, giyim kültüründe de bu sanatı görmek mümkündür. Giyim modası da dönemin sanatı içerisinde yer almaktadır. Harlem Rönesansı Döneminde sosyal ve siyasi gelişmelere paralel olarak Afro-Amerikan sanatının önemli ölçüde gelişim gösterdiği bilinmektedir. Dönemin giyim kültürünün modayı oluşturduğu görülmektedir. Dolayısıyla modanın da bir sanat olarak ele alındığı taktirde Afro-Amerikan sanatının giyim kültürünü de kapsadığı sonucuna varılmaktadır.

Bu dönemin giyim kültürü üzerindeki etkisini incelerken, tarihi ve sosyal olayları da incelemek gerekmektedir. Sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik nedenler gibi siyasi yapı da dönemi şekillendirmiştir. Harlem Rönesansı'na giden yol, siyasi anlamda, başkanlık seçimlerini Abraham Lincoln'un kazanması ile yavaş yavaş oluşmaya başlamıştır. Halka tek kelime ile eşitlik vaat etmesi ve bu konudaki inancı ile rakiplerine göre daha fazla farkındalık yaratması Amerika'daki köklü değişimlerin başlangıcı olmuştur. Lincoln'un kölelik karşıtı ideolojisini reddeden güney halkının ayaklanması üzerine kolonileşerek özerkliklerini ilan etmişler; güney devletleri kendi aralarında yeni bir birleşim oluşturmuşlardır. Kuzeyin ve güneyin savaşı böyle tetiklenerek başlamıştır. Güneylilerin pes edişi ile savaş resmen 1865 yılında sona ermiştir. Savaş sonrasında Abraham Lincoln köleliği ortadan kaldırmıştır. Köleliğin ortadan kalkması Afro-Amerikalıların ayrımcı politikaların odağı haline gelmesini engellemediği için bu durum karşısında Afro-Amerikalılara mahkemede tanıklık hakkı verilmesi, halkın her kesiminin herhangi bir bölgede yaşayabileceğini temin eden Sivil Haklar Yasası gibi eşitsizlik önleyici olgular oluşturulmuştur. Afro-Amerikan halk, eşitlik yerine "eşit ama ayrı" ilkesi ile değerlendirilmiştir. Afrikan Amerikan vatandaşlar bu ilkeyi tek kelimeye indirerek "eşit" yapmak için mücadele vermişlerdir. I. Dünya Savaşı'nda cephe alan Afrikan Amerikan halk, savaş sonrasında kapalı kapıların açıldığını görmüştür. Savaş sonrası travmatik etkiler Amerikan halkını "eşitlik" edimine yaklaştırmışsa da ırkçılık nedeni ile ötekileştirilen Afro-Amerikanlar hala "eşit" kelimesi ile aynı cümlede yer alamamaktaydı. Amerikanın ayrımcı ve ötekileştiren tavrı; ekonomik nedenler ve geçim zorluğu Afro Amerikanların, güneyden kuzey bölgesine doğru yaptıkları Büyük Göç'e neden olmuştur (Aydın, 2020, ss:109-120). Siyahi vatandaşların sosyal açıdan gelir güçlüğü çektikleri ve meslek sahibi olmadıkları ya da vasıf gerektirmeyen iş dallarında çalıştıkları bilinmektedir. Ayrımcılık ve ırksal şiddet gibi göçe neden hazırlayan ana faktörlerin yanı sıra alt faktörlerin arasında yoksulluğun da olduğu saptanmaktadır (Özcan, 2019, s:20).

Makineleşme, endüstrileşme ve teknolojinin gelişimiyle birlikte, Amerikan toplumu sosyal açıdan değişimler göstermiştir. Şehirler, sanayileşmeyle yeni iş olanakları doğurmuş; topluma eğlence ve kültür sunulmuştur (Özcan, 2019, s:20). Güneydeki maddi olanaklar siyahiler için itici güç olmuştur. Güney şehirlerinde, siyahi işçiler için ücretler günlük 75 sentten 1,75 dolar aralığında değişirken, Kuzeyde vasıf gerektirmeyen işler günlük 3 ile 8 dolar arasında değişmekteydi (Wall, 2016, s:22). Bütün bu olanaklar güneyden kuzeye göç edilmesine zemin hazırlamıştır ve böylece emekçiler, zanaatkarlar ve kırsal nüfus modern sanayi hayatıyla tanışmıştır (Özcan, 2019, s:20). Dönemin teknoloji ve ulaşımının gelişmesiyle iletişim artmıştır. Modern hayatın sunduğu imkanlarla birlikte, insanlar radyodan dinledikleri ya da gazetelerden okuduklarıyla etkileşim içerisinde kalmışlardır (Özcan, 2019, s:24).

Bu aktivist ve özgürlükçü gelişmeler Amerikan halkının kimlik ilişkilerini etkileyerek biçimlendirmiş ve günümüze getirmiştir. "Amerikan demografisindeki bu kayma, Amerika'nın büyük

şehirlerinde, özellikle de kuzeydoğuda, siyahi bir orta sınıfın yükselmesine neden olmuştur.” Bu gelişmeler neticesinde Harlem oluşarak, buraya yerleşen Afrikan Amerikan halkın kalkını haline gelmiştir (Aydın, 2020, ss:109-120).

20. yüzyılın başlarında sesini duyurmayı başaran, ayrımcı politikaya karşı ayaklanan Afro Amerikanlar sanatlarını da yaşanan siyasal, sosyal, ekonomik ve coğrafi olaylar neticesinde geliştirmişlerdir. Sanatlarını sergiledikleri alanların müze niteliğinde güzellikte olduğu bilinmektedir. Sanatı sokaklarında, duvarlarında inşa ettikleri bu merkezlerden bir tanesi ise Harlem'dir. “Harlem Rönesansı; pek çok sanatçı ve entelektüel ismin bir araya gelerek sanatsal yaratıcılıklarını sergiledikleri sanatsal ve entelektüel faaliyetlerin bir ürünüdür” (Aydın, 2020, ss:109-120). Sosyal hayatın hız kazanmasının etkileri gündelik hayatta olduğu gibi sanatta da görülmüştür. Birinci Dünya Savaşı'nın etkilerinin sosyal ve ahlaki açıdan dönüşüp değişime uğramasıyla caz müzik ortaya çıkmış; müziğin yanı sıra Afrika ve Avrupa kökenlerini harmanlayarak kendi geleneklerini de ortaya koymuştur (Özcan, 2019, s:22). Caz, Afrikan Amerikanlar tarafından ortaya çıkan bir müzik türüdür (Hudson, 2002, s:6). Bu nedenle bu dönem Caz Çağı olarak da bilinmektedir (Özcan, 2019, s:22).

Afrikan-Amerikan toplumu sadece sanatı değil, Amerika'nın ideolojisi nedeni ile kazanamadıkları kimliklerini, itibarlarını ve unvanlarını da inşa etmişlerdir; sanat bu konuda anlamsal bir araç olmuştur. Yeni Siyahi Hareket, Afro-Amerikanların gri renk skalasını yıkmaya ve kartelaya sonsuz renk işlemedir. Harlem Rönesansı döneminde icra edilen sanat, Amerika'nın sanat temelini oluşturduğu gibi sonraki dönemlerde de sanatçıların fikir kaynağı haline gelmiştir. (Aydın, 2020, ss:109-120).

Harlem'in sanatsal yapısı kadar sosyal yapısı da önem taşımaktadır. Dönemin sosyo-kültürel yapısına bakıldığında, Afro-Amerikan kiliselerinin, işletmelerin, sivil toplum örgütlerinin, etnik kökeni fark etmeksizin insanların birlikte eğlendikleri kulüplerin ve balo salonlarının varlığı görülmüştür (Hudson, 2002, s:6). Amerikan şair Langston Hughes, yazılarında Harlem Dönemindeki müzikten, danstan, gece kulüplerinden, balolardan, ev partilerinden bahsetmiştir (Wall, 2016 s:20). Harlem, müzik, tiyatro, gece hayatı, etkinlik, alışveriş, edebiyat ve sanat ile siyahi Amerikan şehir manzarasını yansıtmıştır (Way, 2020, s:542).

Harlem Rönesansı'na karşı yapılan eleştiriler ve düşünceler, Afro Amerikan topluluğa ve toplumun ürettiği edebiyata yöneliktir. “Amritjit Singh, Harlem Rönesansı'nın Romanları adlı kitabında, Harlem Rönesansı'na katılan sanatçıların siyah bir Amerikan edebiyat okulu geliştirmekte başarısız olduğunu belirtiyor” (Azmi ve ark., 2018, ss:575-585). Fakat bu eleştirilerin aksine, günümüzde de bahsedilen bir kültürün temsilcisi haline geldiği görülmektedir. Azmi ve ark. (2018, ss:575-585) Harlem Rönesansı'nın sadece edebi değil aynı zamanda kültürel hareket olduğunu söylemişlerdir. Harlem Rönesansı Dönemi, Afrikan Amerikanların Afrika'daki köklerine kadar uzanan kültürel semboller oluşturmuştur (Azmi ve ark., 2018, ss:575-585). Bu nedenle Harlem Rönesansı Döneminde sanata ilişkin yapılan edebiyat; müzik ve resim, moda gibi kültürün temsilcisi olan alt metinler taşıyan tarihi ve sosyal belgelerdir. Harlem bölgesi, zamanla “Afrikalı Amerikalıların kimliklerini özümsemeye ve seslerini duyurmak için harekete geçecekleri önemli bir bölge” haline gelmiştir (Şahin, 2019, s:34). Bu hususta sanat aracı nitelikte görülebilmektedir.

Moda ve giyim kültürü de bu sanatın bir parçası; geleneğin temsilcisi olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle, geleneğin temsilcisi olan giyim kültürünü ve bu kültürle gelişen moda olgusu, verilen bilgiler ölçüğünde, iplikten başlayarak incelenmelidir. Afrikan Amerikan halkın geleneksel giyim kültürüne bakıldığında birbirinden renkli etnik desenler; yün ve pamuk kumaşlar görülmektedir. Afrikan kadınların iplik bükerek kumaş yaptıkları bilinmektedir. Idiens (1980, ss: 5-21), geleneksel Afrikan kumaşların basit dokuma yapılarından oluştuğundan bahsetmiş ve çeşitlilik için dokumanın atkı ve çözgü ipliklerinde renkler kullanıldığını eklemiştir. Çözgü şeritli kumaşların geleneksel kumaşlar arasında en yaygınları olduğunu da ilave etmektedir. Atkı ve çözgünün kendine has kullanımıyla, geleneksel desenler ve motifler ortaya çıkmıştır.

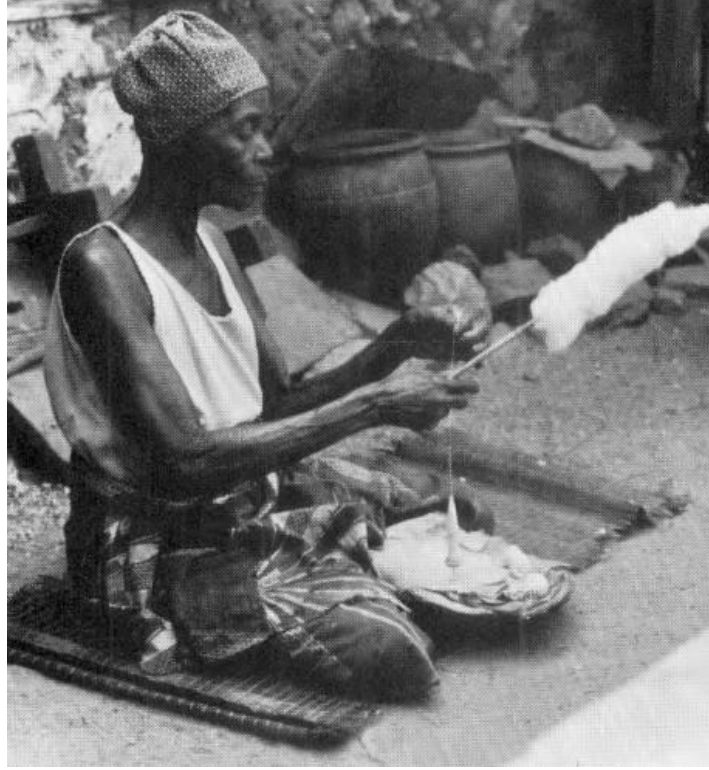
Harlem Dönemi öncesinde varlığı bilinen “Negro cloth” olarak geçen ve Türkçeye “siyahi kumaş” olarak çevrilebilecek olan bu kumaştan pek çok kıyafet dikildiği bilinmektedir. Bu kumaş, düz dokunmuş, kalın, boyasız ya da boyanmışsa da kahverengi boyanmıştır. Aynı zamanda bu tanım belirsizdir. “Negro cloth” sözlükte köleler tarafından giyilen siyahi kumaş olarak tanımlanırken, Amerika’daki Tekstiller 1650-1870 kitabının yazarı Florence Montgomery, “Batı Hint Adaları ve güney kolonilerinde köleleri giydirmek için kullanılan kalın, ev yapımı bir kumaş” olarak tanımlamakta; Fairchild Tekstil Sözlüğü, bu kumaşın 17. ve 18. yüzyıllarda İngiltere’den ithal edilen pamuk ve kenevir karışımı bir kumaş olduğunu yazmakta ve 19. yüzyılın başlarında bu kumaşın Amerikanlar tarafından da üretilmeye başlandığını, Türkiye’den ithal edilen yün ile kumaş kalınlaştırdıklarını ifade etmektedir. Bütün bu tanımlamalardan “Negro cloth” olarak isimlendirilen bu kumaşın, pamuk ile yün karışımlarından yapıldığı ve köleleştirilmiş kişilerin özelinde kullanıldığı bilinmektedir. (Knowles, 2014, s:46). Bu bilgilere ek olarak, Knowles (2014, s:100), “köleler Amerikan tekstillerinin üreticileri ve tüketicileriydi ve Amerikan modasına katkıda bulundular” ifadesine yer vermiştir.

Şekil 1 Çözgü şeritli geleneksel bir dokuma kumaş

Kaynak: (Idiens, 1980)

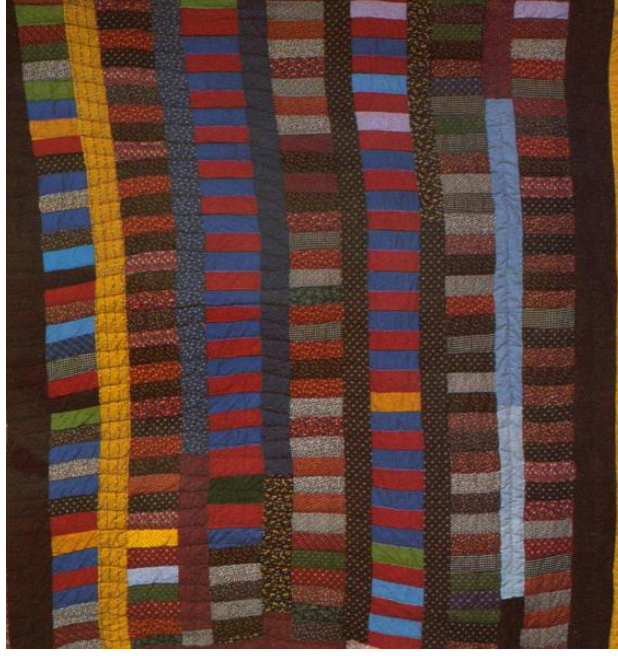
Giysi tekstilinde kullanılan motifleri etkileyen birçok unsur vardır. Ekonomi, politika, din ve kültürel doku gibi sosyal yapıların yanı sıra inanç sisteminin, estetiğin, ahlakın, ritüellerin ve sembollerin de etkilediği bilinmektedir. Batı Afrika giyimi ve tekstil desenleri 1960'lı yıllarda Afrikan Amerikan halk ile meşhur olmuştur (Mead ve Pedersen, 1995, ss:430-452).

Şekil 2 Yorubalı bir kadın iplik bukerken (1977)

Kaynak: (Idiens, 1980)

Wahlman (1986, ss:68-99), Haiti'de geleneksel olarak kullanılan iki tür çizgisel desenli giysiden ve işlevinden bahsetmektedir. Bu giysilerden bir tanesi kırmızı ve beyaz renkli çizgilerden bir diğeri ise kırmızı, beyaz ve mavi renkli çizgilerden oluşmaktadır. Bu kıyafetlerin kötülüğe karşı koruduğuna inanıldığı için giyilmiştir. Renklerinden ötürü bu kıyafetler, Avrupalı ve Afrikalı laik ve dini geleneklerin karmaşık bir yansıması olduğu düşünülmektedir. Wahlman'ın geleneksel giysilere verdiği bir diğer örnek ise, applike edilmiş siyah haçlı kırmızı gömlektir; bu gömlek kadınlar ve çocuklar tarafından giyilmekte ve birçok kumaşın yama yöntemi ile birleştirilmesinden oluşmaktadır. Wahlman, aynı zamanda şeritli yamaların Afrikan Amerikan kültüründe yorganlarda kullanıldığından ve çok renkli kumaşlardan oluştuğundan bahsetmektedir.

Şekil 3 Afro-Amerikan Şeritli Yorgan

Kaynak (Wahlman, 1986).

Şekil 3'te Afro-Amerikan kültürün temsilcisi olan şeritli bir yorgan görülmektedir. Kumaşların, dikey ve yatay olarak kesilerek birbirine yama tekniği ile bağlanmasından meydana gelmiştir. Taylor (2010, ss:1-15), Afrikan Amerikan halkın sahip olduğu; Rönesans Döneminde sosyal her alanda kendini hissettiren bu kültürel estetiğe "black aesthetics" yani "siyah estetik" ismini vermiştir. Bu estetik çalışmanın, siyahi insanların yaşamlarını anlamayı, deneyimlerini deneyimlemeyi ve bu kültürü sürdürmeyi hedeflediğini ifade etmiştir. "Siyah estetiği yaşayan siyahi insanlar modernitenin politik, ekonomik ve sosyal dinamikleri tarafından ortaya çıkarılan bir nüfusun üyeleridir" (Adams, 2010, ss:92-95). Bundan dolayı, politik; sosyal ve ekonomik alanda, siyahi estetiğini görmek mümkündür. Bu estetik kültürünün deneyimlerden, geleneklerden ve geçmişten gelmesi; tarihi modern dönemde de yaşatmakta ve sosyal alanlarda uygulamaya koymaktadır.

Yöntem:

Araştırmanın bu kısmına kadar, giyim ve moda hakkında sosyal analizler yapılmıştır. Yöntem olarak, literatür taramasının ardından görsel arşiv taraması yapılmıştır. Giyim kültürünün insanlar üzerindeki etkisi ve insanların giyim kültürü üzerindeki etkisi hakkında bilgiler verilmiştir. Harlem Rönesansı ve Afrikan Amerikan halk bazında aktarım yapılmış; geleneksel giyimleri ve kültürleriyle ilgili alıntılar eklenmiştir. Bu noktadan itibaren çalışma, araştırmanın evrenini oluşturan görsel dokümanlar ile Afrikan Amerikan kadınların; araştırmanın örneklemini oluşturan Harlem Rönesansı Döneminde tercih ettikleri giyim alışkanlıkları üzerinde durarak ilerleyecek ve toplanan veriler sonuç kısmında değerlendirilecektir.

Şekil 4 Club 66'da yapılan bir partiden ayrılan bir çift- (1935)

Kaynak: (<https://www.buzzfeednews.com/article/gabrielsanchez/harlem-renaissance-history-photography-black-history-month>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2021)

Şekil 4'te gece kulübünden çıkan bir kadın figürü vardır. Açık ayakkabısı, İspanyol paça pantolonu, kabanı ve aksesuar olarak kullandığı eldivenleri, kürk etolü, uzun küpeleri ve saçlarını örttüğü bonesi net bir şekilde görülmektedir. Kabanın içinde sadece boyun kısmı görülen bluzun yaka modelinin hakim yaka olduğu ve tek düğmesinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Kabanın kolu içeriden dışarıya doğru katlanmıştır bundan dolayı kabanın ekose desenli astarı görünmektedir. Fotoğrafın siyah-beyaz oluşundan ötürü renk analizi yapılamasa da etolü ve bonesi dışındaki diğer parçaların koyu renkli olduğu anlaşılmaktadır. Fotoğrafta oluşan ışık yansımaları ve ışık patlamalarından ötürü bonenin saten gibi parlak bir kumaştan tercih edildiği düşünülmektedir. Bonenin sol tarafında özenle hazırlanan bir gül şekli seçilebilmektedir. Fotoğrafta görülen ve hissedilen mevsimden dolayı kadın figürün ayakkabısının içinden ten rengi çorap giydiği de anlaşılmaktadır. Kadın figürün giyimi ile dönemin dış giyim kültürü hakkında fikir sahibi olmak mümkünken, eğlence hayatında tercih ettiği iç parçaları imgesel olarak düşünmek gerekmektedir: İspanyol paça pantolon ve hakim yaka buluz olduğu sonucuna varılmaktadır. İncelenen geleneksel desenlerin aksine, oldukça düz ve koyu rengin çoğunlukta olduğu bir stil görülmektedir.

Şekil 5 Harlem's Cotton Club'da bir sahne performansı – (1934)

Kaynak: (<https://www.buzzfeednews.com/article/gabrielsanchez/harlem-renaissance-history-photography-black-history-month>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2021)

Harlem'de bulunan bir eğlence kulübünde fotoğraflanan bu sahne, bir performansı anlatmaktadır. Performans sanatı gereğince, fotoğrafın sağ tarafında konumlanan kadın figürün kostüm giydiği görülmektedir.. Kostüm, parlak ve muhtemelen açık renkli bir kumaştan dikilmiştir; kollarında kat kat volanlar mevcuttur; kısa topuklu ayakkabı ile kostüm tamamlanmıştır. Fotoğrafın solunda arkası dönük şekilde oturan kadın figürün koyu renk saten kumaştan bir elbise giydiği ve sahnedeki figürün aksine, performansın bir parçası olmadığı düşünülmektedir. İzleyici olduğu düşünülen bu kadın figürün, giyim tercihleri dönemin gece hayatı giyimine dair fikir vermektedir. Saten elbisenin boyu görülmemekle birlikte, belinde bir kemer olduğu seçilmektedir. Elbisenin tamamı biri açık biri koyu olan iki kontrast renkten oluşmaktadır. Kemerin köprülerinin açık renkte olduğu fakat kemerin koyu renkte olduğu; derin sırt dekoltesinin kalın biyeler ile vurgulandığı görülmektedir.

Şekil 6 Zora Neale Hurston – (1937)

Kaynak: (<https://www.history.com/news/harlem-renaissance-photos#&gid=ci025d979fd000271c&pid=harlem-renaissance-gettyimages-576768841>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2021)

Zora Neale Hurston'un fotoğrafta bir davette olduğu görülmektedir. Bu davetin kitap tanıtımı ya da kitap fuarı olduğu düşünülmektedir. Elinde bir antoloji tutmaktadır. Fascinator ismi verilen tüllü bir şapka takmaktadır. Şekil 4'teki figür gibi eldiven kullanmaktadır. Elbisesi brokar kumaştandır ve parlamaktadır. Elbisenin kolları karpuz kol modeli ile biçilmiştir. Yakası kapalı bir yaka olup, ortasından büzülmüştür ve büzüldüğü yere toka ya da taş takılmıştır. Eldiven ve şapka dışında, aksesuar olarak bileklik, çanta ve kemer görülmektedir. Parlak elbise tercihi ve aksesuar kullanımı ile Zora Neale Hurston, dönemin davetleri veya özel günlerinde giyilen kıyafetler hakkında fikir vermektedir.

Şekil 7 Aaron Siskind'in *Harlem Document* isimli kitabından "Storeroom: There's a Rat in There" – (1934-1940)

Kaynak: (Thaggert, 2010)

Aaron Siskinf tarafından fotoğraflanan bu görselde, cansız prova mankeninin üzerinde kıyafet görülmektedir. Arkadaki kumaşlardan ötürü bu odanın bir terzi ya da dikimevi odası olduğu anlaşılmaktadır. Mankenin üzerinde üç farklı parça vardır. En üstte görülen yelek koyu renklidir ve yan dikişlerinden büzülerek dikilmiştir, arka parçası parlak bir kumaştan hazırlanmıştır. Ön sol parçada cep vardır. Ortadaki görünen parça ve en alttaki parçanın desenlerinden dolayı birbirinden ayrı olduğu düşünülmektedir. Her ikisi de çiçek deseninden oluşmaktayken birinde minimal diğerinde ise maksimal desen tercih edilmiştir. Ortadaki parçanın yan dikişleri açık bırakılmış ve açık renkli biye ile çevrelenmiştir. İncelenen diğer fotoğraflarda gece hayatına, eğlence hayatına ve sahne performansına ait giyim kültürleri olmakla birlikte şekil 7'deki kıyafetin günlük giyim için olduğu düşünülmektedir.

Şekil 8 Aaron Siskind'in Harlem Document isimli kitabından “Most Crowded Blok in the World” – (1940-1941)

Kaynak: (Thaggert, 2010)

Elinde gazete tutan kadın figür, düz temel etek kalıbı ile dikilen kumaş bir etek giymektedir. Kolları kısa lan bir buluzu vardır ve aksesuar kullanmadığı görülmektedir. Ayakkabılarının önü kapalıdır ve topukludur. Çorap giymediği düşünülmektedir. Saçlarının kısa oluşu ve aksesuar kullanmayışı ile dönemin günlük yaşamı hakkında fikir vermektedir.

Şekil 9 Aaron Siskind'in Harlem Document isimli kitabından "Woman Lookinf Into Icebox"
– (1937-1939)

Kaynak: (<https://www.icp.org/browse/archive/objects/woman-looking-into-icebox-1937-1939>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2021)

Domestik bu fotoğraf karesinde kadın figürün mutfakta olduğunu görülmektedir. Bu incelemenin kadınların günlük yaşam giyim tercihleriyle alakalı bilgi vereceği düşünülmektedir. Bileğe kadar uzanmayan fakat uzun; hafif volanları olan ve koyu renk bir etek görülmektedir. Figürün giydiği gömleğin kol manşetlerinde düğme görülmemektedir fakat gömlek manşeti formunda olduğu anlaşılmaktadır. Bluzun arka kısmında sıralı düğmeler görülmekle birlikte ön kısmıyla ilgili yorum yapılamamaktadır. Omuzlarda bırakılan pencere, naylon çorap ve kısa topuklu ayakkabılar ise kıyafet görünümünü oluşturan detaylardır.

Şekil 10 Aaron Siskind'in Harlem Document isimli kitabından "Harlem Lady and Lamp"

Kaynak: (<https://www.icp.org/browse/archive/objects/woman-looking-into-icebox-1937-1939>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2021)

Harlem Leydisi olarak isimlendirilen bu fotoğrafta, kadın figürün takım ceket ve etek giydiği görülmektedir. Koyu renkli ceketin ve açık renkli gömleğin oluşturduğu kontrast ve resmi atmosfer, ceketin sol tarafına aplike edilen aksesuar ile yumuşatılmıştır. Aksesuar olarak ayakkabı görülmesi de yüzükler ve küpe dikkat çekmektedir.

Şekil 11 Aaron Siskind'in Harlem Document isimli kitabından "Harlem Church Interior"

Kaynak: (<https://www.icp.org/browse/archive/objects/woman-looking-into-icebox-1937-1939>, Erişim Tarihi: 8 Ekim 2021)

Kilisede fotoğraflanan bu an, kadınların dini bir törendeki giyiniş biçimleri hakkında birden çok fikir sunmaktadır. Fotoğrafın solunda konumlanan figürün koyu renkli elbisesinin kollarında ve belinde aksesuar olduğu ve kollarında kullanılan kumaşın transparan olduğu görülmektedir. Ortada bulunan ve bebeğini tutan figür, diğer figürlere göre oldukça açık renkli bir kıyafet tercih etmiş; ayakkabıları ve kıyafeti ile uyum sağlamıştır. Bir sağdaki figürün fascinador şapka kullandığı görülmekte ve ışık nedeni ile parlayan naylon çorabı dikkat çekmektedir. En sağda bulunan figür yine koyu renkli bir kıyafet tercih etmiştir. Öndeki ve arkadaki figürler incelendiğinde, kadın figürlerin hepsinin alt ve üst parça olarak birbirleri ile uyumlu ve takım halinde parçalar giydikleri görülmektedir. Günlük yaşamdan farklı olarak tercih edilen bu kıyafetler ile, dini kurumlara ve dine verilen önem hakkında yorum yapılabilir.

Şekil 12 Harlem Yedinci Cadde'deki Northeasterns, Limited Şirketinin üç üyesi: Edith Scott, Louise Swain ve Helene Corbin"

Kaynak: (Way, 2020, s:544)

Harlem'de bulunan bir kulübün üç üyesine ait olan bu fotoğrafta, figürlerin giydikleri elbiselerin üzerine manto aldıkları görülmektedir. Soldan sağa sıralandığında bir ve iki numaralı figürlerin dış giyimlerindeki kürk dikkat çekmektedir. Her iki figürün de ayakkabı seçimleri aynı modeldir. Üçüncü figürün boynuna şal taktığı görülmektedir. Her üç figür de kafalarını şapka ile korumuşlardır. Estetik kaygı ve toplumsal değerlerin yanı sıra, giyim tercihlerinden anlaşıldığı üzere, kadınların giyim kültürü bu fotoğrafta mevsimsel önem taşımaktadır. Yüzük ve kolye gibi aksesuar kullanımları vardır.

Fotoğraftan kesin olarak renk çıkarımı yapılamamakla birlikte, soldaki iki figürün sağdaki figüre göre koyu renkler tercih ettikleri seçilebilmektedir. Figürlerin günlük sadelikten uzak olması, Harlem Dönemi'nin görkemiyle örtüşmektedir. Üç farklı elbisenin de üç farklı mantonun da aynı boylarda olması dönemin modası hakkında bilgi vermektedir.

Şekil 13 Harlem 125. Caddede karşıda karşıya geçen bir kadın (1937)

Kaynak: (<https://digitalcollections.nypl.org/items/75ece515-a29d-388d-e040-e00a180601f1>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022)

1937 yılında çekilen bu fotoğrafta bir kadının sokakta yürüdüğü, karşıdan karşıya geçtiği görülmektedir. Fırfırlı bir bluz, diz altı bir etek giydiği ve üstüne de bir mont almıştır. Ayakkabıları bantlı ve topukludur, diğer kadın giyimlerinde olduğu gibi şapkası vardır ve aksesuar olarak kullandığı iki sıra inci kolyesi görünmektedir.

Şekil 14 Doğu Harlem'de sokakta oturan bir grup insan (1947-1951)

Kaynak: (<https://digitalcollections.nypl.org/items/a535cbad-fcb1-21b8-e040-e00a180673bb>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022)

Üç kadın figürün bulunduğu bu fotoğraf da Harlem'de çekilmiştir. Soldaki kadın figür elbise giyerken, sağdaki figürler bluz, ceket ve etek giymektedirler. Elbisenin kolları kısadır ve çiçek desenleri vardır. Kadınların etekleri hem kendi içinde birbirine benzemekte hem de incelenen diğer fotoğraflardaki uzunluk ile benzemektedir.

Şekil 15 Harlem'de yol kenarında oturan iki kadın (1935-1939)

Kaynak: (<https://digitalcollections.nypl.org/items/85108dd0-461d-0134-09ad-00505686a51c>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022)

Kıralık bir dükkânın önünde oturan iki kadın figür görülmektedir. Her iki figür de elbise giymektedir. Elbiselerden birisi çiçek desenlerinden oluşurken bir diğeri geometrik desenlerden oluşmaktadır. Her iki kadının da elbisenin üstüne hırka/ceket giydikleri seçilmektedir. Soldaki figürün hırkasının düğmeleri görülmektedir. Topuklu ayakkabıları ve şapkaları vardır. Gazete okuyor olmaları, günlük yaşam aktivitesi yaptıklarını göstermekte ve dönemin günlük giyimi ile ilgili fikir vermektedir.

Şekil 16 Harlem'de kuru temizlemecinin önünden geçen bir kadın (1937)

Kaynak: (<https://digitalcollections.nypl.org/items/8fbb4d50-461d-0134-7795-00505686a51c>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022)

Düğmeli ve muhtemelen dik yakalı bir gömlek giyen bu figür, yürürken fotoğraflanmıştır. Elinde mantosunu tuttuğu görülmektedir. Eteği diz altı boydadır. Şapkası vardır. İncelenen diğer kadın figürlerin giyimleri ile benzerlik göstermektedir

Şekil 17 James Van Der Zee, Genç Bir Kadının Portresi (1930)

Kaynak: (<https://www.nga.gov/exhibitions/2021/james-van-der-zee-photographs-portrait-harlem.html>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022)

Sonradan renklendirilmiş olan bu fotoğraf, 1930 yılında Harlem’de fotoğrafçı James Van Der Zee tarafından çekilmiştir. Uzun ve beyaz renk olduğu düşünülen bir elbise giyen figürün gelinlik giydiği düşünülmektedir. Açık renk şapkası ve açık renk ayakkabısı mevcuttur. Bu fotoğraf, gelinlik ya da özel gün giyimine dair fikir vermektedir.

Şekil 18 James Van Der Zee, Güzel Gelin (1930)

Kaynak: (<https://www.nga.gov/exhibitions/2021/james-van-der-zee-photographs-portrait-harlem.html>, Erişim Tarihi: 19 Haziran 2022)

James Van Der Zee'nin çektiği bir diğer fotoğraf "güzel gelin" olarak isimlendirilmiştir. Gelinin, elbisesinin uzun, etek uçlarının daha uzun olduğu görülürken, kumaşın şifon gibi yarı transparan bir kumaş olduğu seçilmektedir. Diğer figürlerin aksine kafasında bir şapka yoktur ancak saç aksesuarı takmıştır. Ellerinde eldiven vardır ve bir buket çiçek tutmaktadır.

Sonuç:

Moda ile bireylerin kendilerini, fikirlerini, düşünce yapılarını ve daha önemlisi kültürlerini ortaya koydukları bilinmektedir. Ortaya konulan bu değerler ile kendilerine ait olan kimliği diğer kişilere yansıttıkları ve dolayısı ile kendilerini bu yöntemle betimledikleri yani kendilerine görsel bir biyografi oluşturdukları söylenebilmektedir. Bireyin giyimi ile kendini ifade ettiği gibi, çeşitli oluşturduğu

toplumlar da bu yöntemi kullanmışlardır. Halkın fikrini ve zikrini göstermek için aracı olarak kullandığı giysi modası ile mesajlar verilmiş, moda bir aracı kılınmıştır. Araştırma dahilinde, kısıtlı olarak incelenen toplumun sosyal yapısı da göstermektedir ki, azınlık olan Afrikan Amerikanlar için kültür aktarımı oldukça önemlidir.

Afrikan Amerikan kadınlar azınlık içinde azınlık olarak ele alınmışlardır. Bu azınlık grup, kültürlerinin birer temsilcileri olmuşlardır. Böylece toplumun bir parçası olmak hedeflenmiştir. Harlem Rönesansı Döneminde kültür temsilcisi olarak edebiyat, resim ve müzik gibi giyim kültürü de etkisini göstermiştir. Sanatçı, sanatını kullanarak kültür aktarımı yapmaktadır. Davranışlarıyla baskılanan Afrikan Amerikan halk (bu inceleme özelinde kadınlar), kültür ve gelenek aktarımını giyim tercihleriyle yapmaktadır.

Afrikan Amerikan çocukların modaya sıkıca hakim olmaları, kendilerini ifade etmek istemelerinden ve söz hakkına sahip olmak ihtiyacından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çocukluklarından itibaren kıyafetleri kullanabilme bilgilerinin gelişmesi, kendi dönemleri ve jenerasyonları için moda hakimiyeti sağlamak ve dolayısıyla bu hakimiyetle kendi modalarını ve trendlerini oluşturabilmektedirler.

Afrikan Amerikan halkı Harlem'e götüren başlıca sebebin ırk ve etnik yapı nedeniyle uğradıkları baskı olduğu bilinmektedir. Bu nedenle icra ettikleri sanatta bu konuya sıkça rastlanmakta; sanatın temellerinin bu baskı üzerine kurulduğu görülmektedir. Harlem Rönesansı ile, geçmişte yatan tarih ve gelecekte yer alan modernite ile temas kurulmuş ve bu temasın sonucunda kültüre dayalı sanat türleri ortaya çıkmıştır. Yerel ve geleneksel kimliklerin keşfedilmesiyle, Afrikan Amerikan sanatı güç kazanmıştır. Dönemin modasının da bir sanat olduğu düşünülmektedir. Haliyle Afrikan Amerikan kadınların giyim modası bu gücün bir parçası haline gelmiştir.

İncelenen fotoğraflar kapsamında, Harlem Döneminde kadınların evde, davette, eğlence hayatında, performansa dayalı sanat gösterilerinde, sahnede, dini kurumlarda, sokakta ve özel günde giydikleri incelenmiştir. Görsellerden yola çıkılarak, kadınların birbirinden farklı ortamlarda ve mekanlarda birbirinden farklı giyim kodları uyguladıkları ancak genel olarak dönemin modasının birbiri ile bütünlük gösterdiği görülmüştür. Harlem Dönemindeki Afro Amerikan kadınların etek boyunun genel olarak diz altında olması, eteğin üstüne bluz giymeleri, dış giyim unsurunu muhakkak kullanmaları ve model olarak birbirine benzer kısa topuklu ayakkabı tercih etmeleri, dönemin trendlerini oluşturmaktadır. Kilisede tercih edilen resmi giyim ile davete giderken tercih edilen giyim birbirinde farklıdır; bu farklılık renkler, kumaşlar ve özellikle aksesuarlar aracılığı ile sağlanmıştır. Genel olarak eldiven ve şapka gibi aksesuarların mevsimsel özellik dışında da kullanıldığı görülmüştür: İç mekânda kullanılan eldiven bu fikri desteklemektedir. Fotoğraflardan görüldüğü üzere desen kullanımı neredeyse yoktur; olan desenler ise çiçeklidir. Araştırmada incelenen geleneksel kumaş örneklerinde yoğun ve etnik desenler hakimdir ancak Harlem Rönesansı Dönemi giyim kültüründe gelenekselin aksine, desensiz bir kullanım söz konusudur. Bu nedenle, araştırmada varılan sonuç, aydınlanma ve yenilenme dönemi olarak tasvir edilen Harlem Rönesansı Döneminde, giyim kültürü de kendi içerisinde aydınlanmış ve yenilenmiştir.

Kaynakça:

Makale:

Adams, J. (2010). Editorial: Afro Modern and art education. *International Journal of Art & Design Education* 29(2):92-95. doi:10.1111/j.1476-8070.2010.01656.x

Akpınar, M. (2020). Afro-Türkler: temsiliyet, gelenek ve kimlik. *Folklor Edebiyat Dergisi*, 26(1): 73-86. doi:/10.22559/folklor.1163

Aydın, A. (2020). Harlem Rönesansı'nın Amerikan resim sanatı üzerine etkileri. *Yedi Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, (23):109-120. doi: 10.17484/yedi.563329

Idiens, D. (1980). An Introduction to Traditional African Weaving and Textiles. *Textile History*, 11(1):5–21. doi: 10.1179/004049680793691211

Koçak, D. Ö. (2010). Kimlik edinmede görüntünün gücü: moda. *Marmara İletişim Dergisi*, 17(17): 112-125. url: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruid/issue/25253/268588>

Marr, C. (1978). West African textiles. *African Arts*. 11(4):80-81. doi: 10.2307/3335355

Mead, P. C., Pedersen, E. L. (1995). West African Apparel Textiles Depicted in Selected Magazines from 1960 to 1979: Application of Cultural Authentication. *Family and Consumer Sciences Research Journal*, 23(4):430–452. doi: 10.1177/1077727X9502300405

Sayın, Ö. (1994). Moda ve toplumsal katmanlar. *Sosyoloji Dergisi*, (5), 99-109. url: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosder/issue/40975/494994>

Tahmaz, S. M. İ. (2019) Stereotiplerin moda sektöründeki etkileri ve toplumsal sonuçları. *İstanbul Aydın Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 5(9):17-28. url: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aydinsanat/issue/48718/618729>

Taylor, P. (2010). Black aesthetics. *Philosophy Compass*, 5(1):1-15. doi: 10.1111/j.1747-9991.2009.00263.x

Wahlman, M. S. (1986). African symbolism in Afro-American quilts. *African Arts*, 20(1):68-99. doi: 10.2307/3336568

Way, E. (2020). Dressing to pass during the Harlem Renaissance: fashion in the novels of Jessie Redmon Fauset and Nella Larsen. *Fashion Theory*, 24:4. doi: 10.1080/1362704X.2020.1746506

Konferans Kitabı:

Azmi, M. N. D., Chelichi, R. K., Nouri, K. (2018). Art as a vehicle for social change: the harlem renaissance. *The 1st Annual International Conference on Language and Literature, KnE Social Sciences, Medan, Kongre Kitabı*, Eds: Purwarno, M. Manugeren, Suhendi A., Siwi P., Ekalestari S. s:575–585

Kitap:

Crane, D. (2003). *Moda ve Gündemleri Giyimde Sınıf Cinsiyet ve Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı.

Hudson, C. W. (2002). *The Harlem Renaissance Profiles in Creativity*. New York: Newbridge Educational Publishing.

Hutchinson, G. (2007). *The Cambridge Companion to The Harlem Renaissance*. New York. Cambridge University Press

Thaggert M. (2010) *Images of Black Modernism Verbal and Visual Strategies of the Harlem Renaissance*. Boston: University of Massachusetts.

Wall C. A. (2016). *Harlem Renaissance a Very Short Introduction*. New York. Oxford University Press.

Tez:

Knowles K. (2014). *Fashioning Slavery: Slaves and Clothing in the U.S. South, 1830-1865*. Rice Üniversitesi, Doktora Tezi, Texas, (Danışman: John B. Boles).

Özcan, H. F. (2019). *Representation of African American Identity in the Works of Lanston Hughes*. T.C. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Atilla Silkü).

Şahin, İ. (2019). *Postkolonyal Çalışmalar Işığında Afro-Amerikan Edebiyatından Örnekler (1890-1950)*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Serhat Küçük).

Yıldız, S. (2019). *Echoes of The Harlem Renaissance: Urban Landscape and Jazz Music in Toni Morrison's Jazz, Walter Dean Myer's Harlem Summer and Persia Walker's Black Orchid Blues*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Cem Kılıçarslan).

Web Kaynakları:

<https://digitalcollections.nypl.org/items/75ece515-a29d-388d-e040-e00a180601f1>
(19.06.2022)

<https://digitalcollections.nypl.org/items/85108dd0-461d-0134-09ad-00505686a51c>
(19.06.2022)

<https://digitalcollections.nypl.org/items/8fbb4d50-461d-0134-7795-00505686a51c>
(19.06.2022)

<https://digitalcollections.nypl.org/items/a535cbad-fcb1-21b8-e040-e00a180673bb>
(19.06.2022)

<https://www.buzzfeednews.com/article/gabrielsanchez/harlem-renaissance-history-photography-black-history-month> (08.10.2021)

<https://www.history.com/news/harlem-renaissance-photos#&gid=ci025d979fd000271c&pid=harlem-renaissance-gettyimages-576768841> (08.10.2021)

<https://www.icp.org/browse/archive/objects/woman-looking-into-icebox-1937-1939>
(08.10.2021)

<https://www.nga.gov/exhibitions/2021/james-van-der-zee-photographs-portrait-harlem.html> (19.06.2022)

<https://www.nga.gov/exhibitions/2021/james-van-der-zee-photographs-portrait-harlem.html> (19.06.2022)